

18 anys al costat del

Dr. Miquel OLIVA i PRAT

Mercè FERRÉ DE SIMÓN

Divuit anys! Aviat està dit, però és tota una joventut passada al costat d'un home excepcional en més d'un concepte. Això havia de «marcar» necessàriament la trajectòria de la meua vida professional. I no vull pas dir amb això que en l'àmbit professional tots els coneixements que jo hagi pogut adquirir, els degui

a ell directament, és a dir, per haver-me'ls ensenyat, com un mestre transmet pacientment als seus deixebles la ciència que posseeix. No. No és això. El Dr. Oliva no era justament un pedagog. Però era un temperament exigent, i així a mi no em tocà més remei que capacitar-me per poder restar al seu costat i seguir l'embranchida i el dinamisme de terbolí que caracteritzava el seu treball i la seva recerca cultural.

Els primers records que servo del malaguanyat Dr. Oliva, ens fan retrocedir cap als anys 1954-1955. Jo era molt jove, però el temps no ha pogut esborrar aquelles escenes viscudes, a la taula de casa dels meus pares, on s'hi asseien cada dissabte al vespre, juntament amb nosaltres, per a sopar, el Sr. Oliva i un amic seu i del meu pare, el Sr. Cots (e.p.d.), militar de professió que últimament vivia a Barcelona, havent assolit una alta graduació dintre l'exèrcit de marina. Eren uns sopars entranyables. Tant el meu pare com els nostres dos comensals

eren devots de la bona taula i de la bona minestra, però el millor amaniment de les viandes era la conversa inacabable sobre matèries molt diverses, amb predomini del tema d'art i d'arqueologia. Jo obria uns ulls com unes taronjes i no em perdia ni un mot d'aquelles converses tan poc frívols que tenien lloc, com en un cenacle, al menjador de casa meua.

I aquell contacte setmanal amb el Dr. Oliva féu fruitar la meua afició — millor en diríem vocació — que des de ben joveneta ja sentia pel món de l'art. I així l'any 1958 jo entrava, com a dibuixant, al Museu Provincial instal·lat a Sant Pere de Galligans. Ell, el Dr. Oliva, m'hi cridà, si bé dient-me que hauria de treballar gratuïtament perquè no hi havia cabals disponibles. Durant un any la meua tasca fou només aquesta: dibuixar. Però l'empremta d'aquell ambient del Museu era massa forta per a no desvetllar en mi l'afició pregonada a l'arqueologia. Ell ho copsà de seguida i començà a portar-me a Ullastret. Era, més o menys, durant la novena o desena campanya d'excavació, corresponent a la de 1959-1960. Al cap d'un any s'inaugurava el Museu Monogràfic situat a l'Acròpolis del Puig de Sant Andreu, on hi ha les restes d'un santuari hellenístic. Jo vaig començar doncs d'anar a Ullastret en una etapa decisiva i d'investigació febricitant. Marxàvem tots dos, el Dr. Oliva i jo, el dilluns a la tarda en un autocar de la SARFA que ens deixava a Ullastret mateix i tornàvem el dissabte al matí. Això durà uns sis anys, però ell cada vegada es quedava menys dies a Ullastret. Quins anys aquells! Gairebé sense ni pensar-ho, vaig veure'm convertida en una veritable col·laboradora del Dr. Oliva en l'afar cultural d'Ullastret, amb tota la responsabilitat inherent a aquesta missió. Però també amb tot l'atractiu i fruïció d'unes vetllades inoblidables. Aquells capvespres i aquelles postes de sol del mes de Novembre a Ullastret, quantes vegades les hi vaig sentir comentar extasiat i quantes vegades les havia fotografiat!

L'any 1965, al maridar-me, vaig limitar les meves estades a Ullastret a un parell de dies setmanals, els dimecres i els dijous, i amb aquest ritme han continuat fins avui les campanyes hivernals d'excavació. El Dr. Oliva hi feia cap sempre que podia i ha mantingut l'interès d'aquests treballs arqueològics a través d'una simpàtica publicació: la Guia d'Ullastret, la primera de les quals fou la de l'any 1962, la segona la del 1967, la tercera la del 1970 i la quarta segurament hauria estat la del 1974 si no ho hagués impedit la seva mort inesperada. Hi ha una cosa temps ha esperada, però mai no assolida fins ara en aquestes campanyes d'excavació d'Ullastret: la descoberta de la necròpolis. El Dr. Oliva no haurà pogut gaudir d'aquest esdeveniment gairebé profetitzat per ell, si algun dia es converteix en realitat.

Les vesprades i les sobretauls d'Ullastret al costat del Dr. Oliva són també inoblidables. Bo i menjant «grana de capellà», la seva conversa captivava i corprenia. No es cansava mai d'enraonar. Tenia agudeses, gràcia i enginy. Sobretot era amè i vessava erudició, sense embafar.

I és que el Dr. Oliva posseïa una memòria i facultat retentiva de dades, de llocs, d'objectes i de la seva procedència, excepcional. Amb això era extraordinari. El seu cervell era talment una màquina fotogràfica, millor dit, un negatiu fotogràfic on tot el que llegia o veia, quedava imprès.

Posseïa també com una mena d'intuïció i sentit especial per les coses antigues: talles, pintures, llibres vells, etc. Això féu possible dues coses. Una és l'ingrés al Museu Provincial de peces de valor que ell n'aconseïa l'adquisició a la Diputació o a organismes superiors. L'altra és la formació d'una Biblioteca especialitzada per a ús del Servei d'Arqueologia de la Diputació, que és d'aital importància com poques potser de la seva categoria s'hi poden comparar a casa nostra. Es clar que un home sol no ho pot fer tot. I tant el Museu com la Biblioteca haurien d'ésser objecte d'una organització adequada. Per això, el Dr. Oliva ja no servia tant. Ell era un recopilador, un arrellegador infatigable. Als seus successors pertany la tasca d'organitzar-ho tot.

D'aquests divuit anys passats al costat del Dr. Oliva recordo també com una de les vivències més pregonades, les nostres sortides constants per tots els pobles de la província. Vaig acompanyar-lo una infinitat de vegades. Ara i adés impensadament, perquè en mig de la feina quotidiana arribava la notícia d'una troballa arqueològica o artística i en un no res ens trobàvem ja a la carretera, devers el lloc d'interès. Altres vegades més reposadament i per pròpia iniciativa que responia a un pla de treball. Això, al Dr. Oliva, va acostar-lo molt al poble, car implicava un contacte continuat amb paletes, contractistes, terrassans, obrers qualificats i simples obrers o gent dedicada a tota mena de treballs manuals. A més a més, per aquests afers, ell tenia també una vestimenta adequada, amb els seus pantalons de vellut, les xiruques i, a l'estiu, la gorra per amparar-se del sol. Això i el seu aspecte físic d'home ferreny i sanitos esborrava tota distància social. Ell s'hi trobava bé en aquest ambient i en aquest contacte amb la gent de la terra. Així i tot, molts dels seus interlocutors i, no cal dir-ho que jo mateixa, era justament en aquestes sortides pels pobles quan podíem mesurar i calibrar els coneixements que tanmateix posseïa el Doctor Oliva en el ram de l'Arquitectura, i naturalment no pas en molts aspectes tecnològics de moviment de pesos, volums i matèries, ans en

l'aspecte estètic i monumental que comprén les regles inspirades pel bon gust i derivades d'una tradició constructiva. Acabava només d'entrar a una església o a un altre edifici noble, i en un tancar i obrir d'ulls ja havia clissat aquell capitell, aquella columna, aquell empit, aquell altre element arquitectònic, la seva qualitat, el seu caràcter exòtic, la seva procedència originària, el seu possible i millor destí. Per a tot això, el Dr. Oliva tenia un «ull clínic» i una intuïció formidable, i tot era perquè el nostre món artístic li havia entrat a dins, li era conatural, el posseïa d'una fàcil experimental, fruit de molts anys de córrer pels pobles i pels viarany, i d'un coneixement «in situ» dels valors artístics i arqueològics de la nostra terra.

Cada any, el mes de setembre, el Dr. Oliva prenia uns dies de vacances. I invariablement se n'anava amb la família i altres persones adictes i amigues, a Sant Aniol de Finestres i a Beget. Aquestes dues poblacions, on acudia també moltes altres vegades durant l'any, ell les havia convertit en una mena de quarter general i allí assossegadament planejava alguna nova campanya d'operacions. A Beget, sobretot, hi anava com a casa seva. És que d'aquesta interessant població muntanyenca en servava alguns records vius i entenedors. Ell, el Doctor Oliva, havia influït eficaçment en l'ànim del Sr. Joan de Llobet, llavors President de la Diputació Provincial de Girona, i havia aconseguit la seva decisió de construir la carretera de Beget. La gent del poble ho sabia prou bé i li en restava agraïda. Tant era així que el Dr. Oliva aconseguí una cosa més difícil encara d'aconseguir que la carretera: que sortís de Beget la Creu en Majestat. Aquesta impressionant escultura és veritablement una peça príncep del «Monument Nacional» que és tota l'església parroquial. Es tracta d'una imatge de Crist Rei de Reis, considerada com a obra capi-

tal de totes les que es coneixen del seu temps. I bé que ho saben els veïns de Beget que el seu poble posseeix una obra de valor extraordinari! Per això mai ningú no havia aconseguit treure del poble aquesta obra considerada sempre per la gent de Beget com el seu patrimoni artístic més important. Fins en la desfeta del 1936 aquesta gent aconseguí salvar la seva «Majestat». Doncs bé, amb la conformitat de tots ells i l'aquiescència del Bisbat, el Doctor Oliva portà la famosa Creu a l'Exposició Internacional d'Art Romànic que tingué lloc l'any 1961 a Barcelona, concretament al Palau Nacional de Montjuïc. Ell, el Dr. Oliva i el meu pare, el Sr. Reixac, hagueren de transportar a pes de braços aquella pesada Creu des de l'Església fins al lloc on pogué arribar el «Jip», perquè encara no estava feta la carretera.

Però el Dr. Oliva no solament tornà la Creu a Beget, a l'acabar-se l'Exposició, sinó que gestionà la seva important restauració, suprimint-se les capes de pintura blava amb les quals havia estat recoberta al segle XVIII. Així aparegué al fons la tonalitat original de la seva policromia.

Quantes coses més podria dir jo del Doctor Oliva! Altres plomes més autoritzades definiran segurament amb més rigor científic els perfils de la seva complexa personalitat. Jo no he pretès res d'això. Només he volgut respondre a la crida de l'Excma. Diputació Provincial que m'ha demanat la col·laboració per un número extraordinari de la «Revista de Gerona» dedicat a la memòria del Dr. Oliva, i he volgut fer-ho de l'única manera que a mi m'escau: parlant amb senzillesa, d'una manera gairebé familiar, de l'amic perdut. Voldria que aquestes ratlles fessin avinent la meua recança per la seva mort prematura. Voldria convertir-les en una flor d'oració dipositada amb respecte al peu de la seva tomba...